

A „nagy leállás” hatásai

Szűts Zoltán - 2020. 05. 18.

Egy olyan mértékű globális esemény zajlott le abban az egyébként is komplexitással és bizonytalansággal teli világunkban, amilyenre a 21. században eddig nem volt még példa. A 2019-es év végén világszerte elterjedt a példátlan fenyegetést jelentő új koronavírus (SARS-CoV-2), amely a COVID-19 nevű betegséget okozza. A kormányzatok a fertőzés terjedésének lassítása érdekében különböző korlátozó intézkedéseket, többek között iskola- és könyvtárbezárásokat rendeltek el. Ebben az írásomban arra vállalkozom, hogy felvázoljam, milyen kulturális és szociológiai jelenségeket hozott a járvány helyzet. Azt állítom ugyanis, hogy nem új, hanem már egy ideje velünk élő jelenségekről van szó, melyekre a „nagy leállás” hívta fel a figyelmet. Az egyik jelenség a bizonytalanság érzet felszínre kerülése, a másik a dolgok lecsupaszítása, a harmadik a tudományos publikációs mechanizmusok leleplezése.

Kulcsszavak: VUCA – digitális pedagógia – nagy leállás

Bizonytalanság és kétértelműség

Nézzük először a bizonytalanságot, mely, mint a baj, nem jár egyedül. A társadalomkutatók és a közgazdászok világunk leírására az elmúlt években egyre gyakrabban már a VUCA jelzőt használják. A meglehetősen furcsa hangzatú angol nyelvű mozaikszó feloldása volatility, uncertainty, complexity, ambiguity, azaz változékonyság, bizonytalanság, komplexitás és kétértelműség. A VUCA világában a technikai fejlődés kapcsán fellépő jelenségek megítélése így komplex, hatásuk

megítélése nem egyértelmű, gyakran szöges ellentétben álló vélemények kerülnek egymással szembe. Példám erre az utóbbi években intenzíven művelt szakterületemről, a digitális pedagógiából, hogy míg a kollégák egyik fele az infokommunikációs eszközökkel történő oktatást élteni, addig a másik fél a könyvtárakat és iskolákat félti, és elbutuló tanuló tömegeket vizionál. Sonia Livingstone a London School of Economics and Political Science, rövidebben London School of Economics hivatalos blogján a jelenlegi helyzet kapcsán megjelentett egy esszét. A kutató arról ír, hogy a karanténból fakadó digitális technológiára való jelenlegi óriási mértékű ráutaltságnak vagy az lesz az eredménye, hogy mindenki digitális eszközöket használ majd a jövőben is, és ezzel tovább erősödik a például marketing célokból történő megfigyelés, vagy mindenki hirtelen tisztában lesz a veszélyekkel, és leszokik a digitális technológiáról.^[1] Vagy-vagy. Nincs középút. Ez a modern kétértelműség, melyre egyébként a kutatók egyre gyakrabban rá is játszanak. Mert, ha ilyen módon bebiztosítják magukat, megcáfolni sem lehet az állításaikat.

Álljon ezért itt Bacsó Péter 1969-ben készült, Tanú című filmjének ikonikus párbeszédje, mely tökéletesen leírja azt, ahogy Livingstone a két végletre fogad:

Pelikán József: Mit mondott az ügyvéd?

Pelikán lánya: Azt mondta, hogy majd mindent megtesz.

Pelikán József: Mennyit kapok?

Pelikán lánya: Hát az attól függ, mert lehet, hogy csak pénzbírság, de lehet, hogy a legsúlyosabb, hát szóval halál.

A dolgok lecsupaszítása

Túl gyorsan éltünk már. Túl gyorsan fogyasztottunk. Túl sokat fogyasztottunk. Kapható volt már olyan extra nagy hamburger, melyben a hús 300 grammos. És ugyanitt olyan

is, mely 600. Túl sok ruhánk volt már. Túl sok sorozatot néztünk. (A karanténhelyzet alatt ez csak fokozódott.) Túl sokan voltunk a plázákban. Túl sok információ áramlott felénk. Túl nehéz volt megmondani, mi a hiteles, és mi nem.

Azután elfogyott az élesztő. És a dolgok számomra lelassultak. A tematikus blogoknak és YouTube videóknak köszönve megtanultam kovászt készíteni. A kovász lecsupaszította a dolgokat. Ha ma nem eteted meg liszttel és vízzel, holnap nem lesz kenyered. Előre kell tervezni. Budapesten, ha kiléptem lakásomból, bármely irányba is indultam, 5 percen belül tudtam kenyeret venni. Most 5 órát foglalkoztam a kovással és a tésztával, hogy mindennapi kenyereink legyenek. A közösségi média visszahozta a múlt hagyományait. Megtanított kovászolni, a kovász megtanított lassabban élni. Lecsupaszította a dolgokat.

A tudomány leleplezése

Vannevar Bush nem a jelenben írta a következő sorokat: „Mennyiben szolgálta eddig a tudomány és a kutatás nyomán feltalált eszközök az emberiség javát? [...] Megteremtette az emberek közötti gyors kommunikáció lehetőségét: megalkotta a gondolatok rekordját, és lehetővé tette, hogy mindenki hozzáférhessen az emberi szellem eme tárházához, és szabadon vegyen belőle. [...] A kutatás egyre terebélyesedik. [...] A kutatni vágyó megdöbben, amikor sok ezer más tudományos dolgozó felfedezésével és eredményével találja magát szemben – eredményekkel, melyeket nincs ideje megérteni, még kevésbé megjegyezni, olyan gyorsan követik az újak. [...] Hihetetlen sebességgel gyarapodnak az ismereteink, de a fonál, mellyel a minket érdeklő információt keressük az így keletkezett labirintusban, a keresztvitorlázatú hajók óta nem változott.”^[2] Az idézet 1945-ből származik. A jelenben a digitálisan kereshető tudományos adatbázisok korában a helyzet csak rosszabb

lett. A covid-19 kereső szóra a Google tudományos keresője, a Scholar csak a 2020-ban megjelent tanulmányok közül 50 400-at ismer. Ezek közül az első tízben szereplők átlagban 500 idézetet begyűjtöttek már. És ez csak a jéghegy csúcsa. Egy professzor kollégám kérdezte, hogy én milyen hiteles tanulmányt ismerek, amely valódi információkat közöl a vírusról. Ekkor kutatni kezdtem, mert kiderült, hogy az ismereteim sajtónyilatkozatokból és cikkekből származnak. Ekkor találtam meg a Nature tanulmányát, mely összefoglalja a tudnivalókat.[3]

Ugyanilyen izgalmas a helyzet az oktatáskutatásban is. Míg a távoktatás tapasztalataival foglalkozó tudományos publikációk legalább hat hónappal a rendkívüli állapot megszűnése után jelennek majd meg, a szakmai blogok környezetében már elindult a tudományos diskurzus, amelynek eredményei gyakorlatilag valós időben konvertálhatók az oktatási gyakorlatba. Facebook-csoportok alakultak, melyeken módszertanokat vitatnak meg a tanárok. Másik csoportban pedig a szülők.

Ha valaki a cím alapján arra számított, „nagyon” leleplezem a tudományt, annak csalódnia kell. A cím kissé clickbait gyanús, kattintásvadász lett, elismerem. A leleplezésem csupán annyi, hogy számomra kiderült, embert tudtunk a Holdra küldeni 1969-ben, egy kórokozó megjelenését azonban, amely az egész világot egy időre megbénítja, nagyon kevesen látták előre.

[1] https://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/digital-by-default/?fbclid=IwAR1zC-wqP0rywmCajPo70_Hqhz03C6BHIMpa_rVMrXJSv1FFXxaxT463-1k

[2] Vannevar Bush, *As We May Think*, The Atlantic Monthly, 176(1945), 101-108. Magyarul: Vannevar Bush, *Út az új*

gondolkodás felé = Hipertext + multimédia, szerk. Sugár
János, Bp., Artpool, 1996.
<http://www.artpool.hu/hipermedia/bush.html>.

[3] <https://www.nature.com/articles/d41586-020-01315-7>

Nincs hozzászólás!

Your Email address will not be published.

Save my name, email, and website in this browser for the next time I comment.

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed.](#)

© 2025 e-nyelvmagazin.hu. All rights reserved.